

Natura 2000 in de Noordzee

Sportvisserij Nederland partner in het VIBEG project

TEKST Jan Willem Wijnstroom, Sportvisserij Nederland
FOTOGRAFIE Bram Bokkers, Janny Bosman en Sportvisserij Nederland

VIBEG (Visserij In Beschermde Gebieden) is een langlopend samenwerkingsproject tussen overheid, beroepsvisserij en natuurbeschermingsorganisaties. Het project is gericht op een duurzame inpassing van de beroepsvisserij in de Natura 2000-gebieden in de Nederlandse Noordzee. Sinds kort maakt Sportvisserij Nederland deel uit van dit samenwerkingsverband.

“Sportvisserij en natuur gaan perfect samen, natuur versterkt de sportvisserijmogelijkheden en omgekeerd. Sportvissen op en aan de mooie Noordzee, waar volop vogels, zeehonden, bruinvissen te zien zijn en waar bovendien goed vis te vangen is, scoort bij onze sportvisserij het hoogst”.

Met deze woorden onderstreepte Menno Knip, voorzitter van Sportvisserij Nederland, op 2 september 2013 het belang van de ondertekening van het VIBEG-akkoord namens de sportvisserij.

Aansluiting sportvisserij

Het eerste VIBEG-akkoord werd in december 2011 ondertekend. Sportvisserij Nederland was er toen nog niet bij betrokken. Een op het eerste gezicht logische keuze; de sportvisserij is niet het probleem waarvoor in het project een oplossing wordt gezocht, dat is namelijk de intensieve beroepsvisserij met de boomkor en de garnalenvisserij.

Toch gaat VIBEG in zijn uitwerking verder: één van de onderdelen van het project is het instellen van volledig visserijvrije zones in 10% van het gebied. Dat dit ook gevolgen zou hebben voor de sportvisserij bleek een half jaar na de ondertekening van het eerste akkoord. In de Natura 2000-gebieden wordt namelijk ook gevisst met de hengel vanaf sportvisboten en daarmee kwam de sportvisserij uitdrukkelijk in beeld als stakeholder.

De onevenwichtigheid in VIBEG werd in september 2013 rechtgezet met de toetreding van Sportvisserij Nederland, die de uitdrukkelijke wens had om zowel betrokken te zijn als om een bijdrage te leveren aan een duurzamere beroepsvisserij en bescherming van de Natura 2000-gebieden in de Noordzee.

Het project loopt door tot 2019, is veelbesproken, bekritiseerd en juridisch gecompliceerd.

Doelen

VIBEG startte in 2009 onder leiding van Jan Heijkoop, de huidige burgemeester van Hendrik Ido Ambacht. Centraal in VIBEG staat samenwerking tussen visserijbedrijven (Visserbond, VisNed), natuurbeschermingsorganisaties (Stichting de Noordzee, Wereldnatuurfonds, Waddenvereniging, Natuurmonumenten) en de overheid (ministerie EZ). Het project komt voort uit het ‘Maatschappelijk Convenant Noordzeevervisserij: Duurzaam Vissen’, dat in 2008 door partijen uit de visserij, natuur en Rijksoverheid werd ondertekend. Het doel ervan was te komen tot een duurzame en maatschappelijk gewaardeerde Noordzeevervisserij. Een van de thema’s in het convenant betreft de ‘gezamenlijke aanpak Mariene Beschermde Gebieden Noordzee’. Doelstelling daarin is door middel van een gezamenlijk proces te komen tot het opstellen van doelen voor beschermde gebieden in de Noordzee en maatregelen voor de visserij in die gebieden. Met de uitdrukkelijke aantekening dat, indien uiteindelijk geen consensus ontstaat, de overheid beslist. Dat laatste bleek niet nodig, na een intensief en langdurig onderhandelingsproces werd overeenstemming bereikt. Deze overeenstemming, vastgelegd in het beroepsvisserij gerichte akkoord van 2011 en in aanvulling daarop het septemberakkoord 2013 over de sportvisserij, zal bepalend zijn voor alle visserijvormen in de Natura 2000-gebieden in de kustzone. Het grootste Natura 2000-gebied is de Noordzeekustzone die loopt van Bergen in Noord-Holland, langs de noordkant van de Waddeneilanden tot aan de Duitse grens. Daarnaast ➤

is er de Vlake van de Raan voor de Zeeuwse kust tegen de Belgische grens. Onderdeel van het VIBEG-akkoord is het vastleggen van zonering binnen het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone, waarbij delen van het gebied, al dan niet voor een bepaalde periode of voor een bepaalde visserijmethode, worden gesloten op basis van artikel 20 van de Nb-wet 1998.

Juridisch kader

In een gezamenlijk persbericht bij het sluiten van het VIBEG-akkoord in 2011 geven de milieuorganisaties aan dat het akkoord de eerste stap is richting betere bescherming van de Noordzeenatuur.

Het akkoord staat niet alleen. Naast het privaatrechtelijk kader van het VIBEG-akkoord (beroepsvisserij: 2011, sportvisserij 2013) is er een publiekrechtelijk kader, waarin de Natuurbeschermingswet en EU Habitat-en Vogelrichtlijn bepalend zijn. Het juridisch fundament wordt gevormd door de aanwijzing van de gebieden Noordzeekustzone en Vlake van de Raan als Natura 2000-gebied (artikel 10 a Natuurbeschermingswet). Het ministerieel aanwijzingsbesluit geeft aan welke natuurwaarden centraal staan en of deze natuurwaarden behouden of verbeterd dienen te worden. Tot die natuurwaarden behoren naast vogels, zeezoogdieren en een beperkt aantal trekvissoorten, ook bodemhabitats. Voor het bodemhabitat 'permanent door zeewater overspoelde zandbanken' in het Natura 2000-gebied Noordzeekustzone, werd in het aanwijzingsbesluit een verbeterdoel vastgesteld. Het VIBEG-akkoord speelt in op dat verbeterdoel door het vaststellen van visserijmaatregelen. Eén van die maatregelen is het op termijn uitsluiten van boomkorvisserij met wekkerkettingen, waarvan de

impact op de bodemhabitat en daarmee verbonden natuurwaarden, het grootst is.

Belangrijk in die VIBEG-afspraken is ook dat vertegenwoordigende partijen zich ertoe verbinden verder af te zien van het voeren van juridische procedures, mits de maatregelen conform het VIBEG-akkoord uitgevoerd worden.

In het verleden is door natuur- en milieuorganisaties vaak bezwaar en beroep aangetekend op de door de overheid afgegeven vergunningen voor beroepsvisserij-activiteiten, bijvoorbeeld in de Waddenzee (kokkel- en mosselvisserij). Omdat voor de meeste beroepsvisserijactiviteiten in de Noordzee Natura 2000-gebieden vergunningen nodig zijn, is de keuze van de beroepsvisserij om voor de VIBEG-afspraken te kiezen, zeker ook ingegeven vanuit de wens te worden gevrijwaard van bezwaar en beroep door natuur- en milieuorganisaties. Overigens loopt er nog een bezwaar van Greenpeace (behoort

niet tot de VIBEG-groep) tegen de vergunning voor de boomkorvisserij in de Noordzeekustzone.

Toegangsbeperkingsbesluit

Naast de boven aangeven ministeriële aanwijzing als Natura 2000-gebied is een tweede publiekrechtelijk instrument van belang: het toegangbeperkingsbesluit (TBB) op grond van artikel 20 van de Natuurbeschermingswet. Dit besluit dateert van april 2013 en is nodig om de voor de Noordzeekustzone en Vlake van de Raan noodzakelijke maatregelen te vertalen in verboden en/of beperkingen voor de visserij en andere gebruikers. In bijlagen bij het besluit zijn kaarten met daarop de coördinaten van de verschillende visserijzones aangegeven. Dat zijn er voor visserijactiviteiten in de Noordzeekust-

*De sportvisserij wil
zich actief inzetten
voor het realiseren
van de N2000-doelen*

De kustzone is een belangrijk opgroeigebied voor platvissen als de schol.

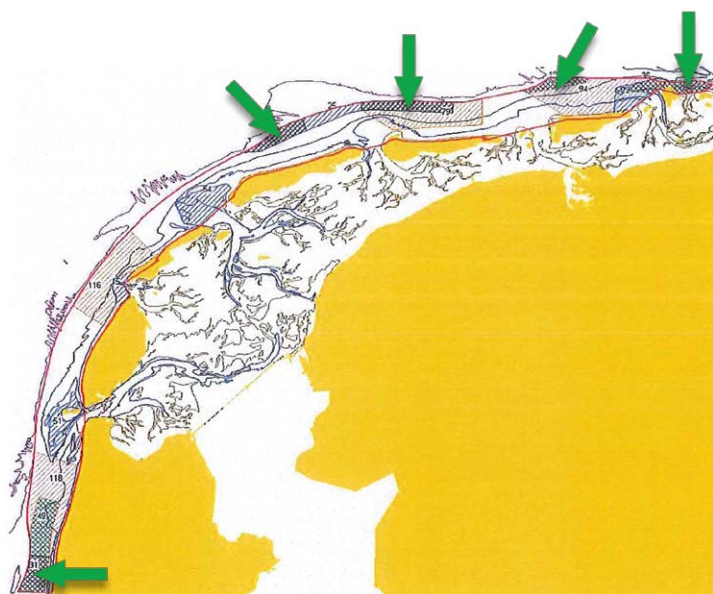

Duurzame visserij is ook in het belang van de beroepsvisserij zelf.

Sportvisserij heeft geen aantoonbare effecten op de natuurdoelen.

zone vijf. Zone 1 (ongestoorde zone): gesloten voor alle vormen van visserij (10%), zone 2: open voor niet bodemberoerende visserij (15%), zone 3: innovatiegebieden (28%), zone 4: overig (vrij) visgebied (47%) en zone 5: onderzoeksgebied. Deze zonering bepaalt waar wel en niet gevestigd mag worden en waarmee. Het besluit en het VIBEG-akkoord geven beide het tijdpad aan van de maatregelen.

Tegen het TBB werden meer dan 60 bezwaren ingediend, door individuele beroepsvisserij, maar ook door de sportvisserij chartersector, vertegenwoordigd door de Vereniging Noordzeereeders. Zij varen een eigen koers in VIBEG. Het bezwaar van de charters komt er op neer dat zij hun (hengel)visactiviteiten niet verstorend achten. Uiteindelijk zal de Raad van State een eindspraak doen als de bezwaren omgezet zijn in een beroepsprocedure.

Resumerend kan worden afgevraagd of VIBEG wel nodig is geweest. Uiteindelijk is het toch een vooral door het publiekrecht (de Natuurbeschermingswet) beheerst traject. Juridisch gezien had het zeker zonder VIBEG gekund, maar dit had een voor de overheid en visserij veel lastiger en langduriger traject opgeleverd. De visserij zou veel moeilijker aan vergunningen hebben kunnen komen zonder vooraf afspraken te maken met natuur- en milieuorganisaties. Daarnaast is het voor betrokkenen aantrekkelijker om regie te hebben en gezamenlijk naar een toekomstperspectief toe te werken dan letterlijk en figuurlijk aan de kant te blijven staan. Dat is mede één van de redenen voor Sportvisserij Nederland om aan te sluiten.

Beheerplan

Naast de aanwijzing en het toegangsbeperkingenbesluit is er ook nog het beheerplan, waarin diverse vormen van gebruik van de Noordzeekustzone en Vlake van de Raan moeten worden geregeld. Het opstellen van dat plan gebeurt onder regie van Rijkswaterstaat in samenwerking met alle betrokken partijen in en om het Natura

2000-gebied. Opvallend is dat de VIBEG-akkoorden van 2011 (beroepsvisserij) en 2013 (sportvisserij) werden aangegaan vóór de totstandkoming van de beheerplannen Noordzeekustzone en Vlake van de Raan. Daarmee hebben de bij de visserij betrokken organisaties – door zich onderling te verbinden tot visserijmaatregelen – voorgesorteerd op het beheerplan. Naar verwachting gaat het beheerplan Noordzeekustzone in 2014 'de inspraak in'. Niet-visserij gerelateerde maatregelen uit het TBB, zoals het ontzien van de categorie 1-zones om de Zwarte zee-eenden rust te geven, gaan in op het moment dat het beheerplan definitief is. Later dus dan de meeste visserijmaatregelen. Daarop is kritiek vanuit de beroepsvisserij en ook daarover zal in bezwaar/beroep worden beslist.

Positie sportvisserij

Het in september namens Sportvisserij Nederland ondertekende VIBEG-document regelt de voor de zeesportvisserij geldende, aanvullende afspraken op het VIBEG-akkoord van 2011. Het legt ook vast wat in het TBB is geregeld over de sportvisserij.

Per saldo zal de sportvisserij dus moeten inleveren: in drie categorie 1-zones (visserijvrij) boven de Waddeneilanden en in één zone voor de kust van Bergen wordt ingezet voor een ongestoorde ontwikkeling van de Noordzeenatuur en zal naast reguliere beroepsvisserij ook hengelvissers jaar rond niet zijn toegestaan.

De federaties/leden van Sportvisserij Nederland hebben in de beslissing daarmee in te stemmen, de doorslag gegeven. Uitdrukkelijk is in het sportvisserijakkoord vastgesteld dat hengelvissers geen verwachte aantoonbare effecten heeft op de natuurdoelen en dat Sportvisserij Nederland bereid is een bijdrage te leveren aan dit project gericht op een duurzame visserij en het herstel van visbestanden. Vastgelegd is ook dat Sportvisserij Nederland zich zal inzetten voor een goede communicatie en waar mogelijk zal bijdragen aan op te zetten monitoringsprojecten.

De ondertekening van VIBEG door Sportvisserij Nederland is, aldus voorzitter Menno Knip, een logisch uitloeijsel van de missie die Sportvisserij Nederland en de noordelijke federaties in 2008 hebben ingezet bij het uitbrengen van de nota 'Kerend Tij', de beleidsnota over sportvisserij in de Waddenzee en Noordzeekustzone. Het onderstreept ook het brede draagvlak binnen de sportvisserij om actief te willen bijdragen aan de realisatie van de Natura 2000-doelen en een betere visstand op de Noordzee.

Een Regiegroep waaraan ook Sportvisserij Nederland deelneemt onder leiding van Jan Heijkoop - regisseert het verdere verloop van het traject. Daarin zal Sportvisserij Nederland zich inzetten voor de sportvisserijbelangen, maar ook een breder belang dienen waar de visstanden en natuurwaarden van profiteren.

V